

Ocena rozprawy doktorskiej lek. med Marka Radziszewskiego nt: „Analiza wyników leczenia złamań szyjki kości udowej metodą aloplastyki połowicznej Moore'a i bipolarnej w materiale Oddziału Ortopedyczno – Urazowego SP ZOZ w Sieradzu w latach 2009-2011”

Złamania bliższego końca kości udowej, w tym jej szyjki są urazami dotyczącymi głównie populacji ludzi starych co w oczywisty sposób we współczesnym świecie oznacza wzrost częstości ich występowania. Ryzyko wystąpienia takiego złamania i następnej śmierci z tego powodu jest większe niż jakiegokolwiek nowotworu złośliwego u ludzi. Jedynym skutecznym leczeniem tego złamania, pozwalającym na spionizowanie chorego, a w konsekwencji ograniczającym powikłania związane bezpośrednio ze złamaniem jak i oczywistym unieruchomieniem jest operacyjne zastąpienie całego stawu lub też bliższej części kości udowej protezą całkowitą, bądź też uni – lub bipolarną. Problemy terapeutyczne wynikające z konieczności stosowania takiego postępowania zajmują istotne miejsce w codziennej pracy lekarzy ortopedów wielu oddziałów, zarówno na poziomie powiatu, jak i Kliniki. Choć istnieje konsensus co do zasadności leczenia operacyjnego to już wybór sposobu leczenia, tj zasadność zastosowania konkretnego rodzaju protezy jest przedmiotem kontrowersji. Lek med **Marek Radziszewski** podejmuje w swojej pracy próbę ustalenia algorytmu postępowania w leczeniu złamań szyjki kości udowej w oparciu o własne badania przeprowadzone na obszernym materiale chorych operowanych w macierzystym szpitalu, w 3 letnim okresie działalności. W tym celu

przebadał pacjentów leczonych operacyjnie w Oddziale Ortopedyczno – Urazowego SP ZOZ w Sieradzu w latach 2009-2011.

Przedstawiona do recenzji praca liczy 66 stron maszynopisu, podzielonych na 12 części, zawierających wstęp, wprowadzenie teoretyczne do omawianego tematu, założenia, cel pracy, materiał i metodykę badań, wyniki, ich omówienie i dyskusję oraz wnioski. W oddzielnych rozdziałach Autor zamieścił streszczenie polskie i angielskie, piśmiennictwo oraz załączniki do pracy.

We wstępie Autor przedstawia krótko motywację wyboru tematyki pracy zwracając uwagę na epidemiologię problemu złamań tzw. niskoenergetycznych, powstających pod wpływem nieadekwatnych urazów, w tym głównie upadków z własnej wysokości. Wiązą się one ewidentnie z zagadnieniami starzenia się współczesnego społeczeństwa, oraz szeroko znanym społecznie problemem złamań osteoporotycznych i ogólnie rozumianej osteoporozy. Autor szczególnie wnikliwie przygląda się problemowi epidemiologii złamań szyjki kości udowej oraz ich leczenia w polskich oddziałach ortopedyczno – urazowych. Przytacza dane dowodzące, że chorzy z takimi złamaniami stanowią aż około 10% wszystkich leczonych w tzw. terenowych oddziałach urazowo – ortopedycznych a ich liczba systematycznie i szybko narasta.

We wprowadzeniu do zagadnienia leczenia operacyjnego złamań szyjki kości udowej Autor w sposób niezwykle klarowny i jasny oraz chronologicznie uporządkowany przedstawia rys historyczny leczenia tych złamań szczegółowo opisując rozwój koncepcji operacyjnych oraz wykorzystania odpowiednich implantów, w tym ich budowy i składu. Stopniowo dochodzi do współcześnie stosowanych metod leczenia i omawia stosowane protezy oraz technikę operacyjną. Autor szczegółowo omawia biomechaniczne zasady stosowania protez połowicznych Moore`a oraz protez bipolarnych. Przedstawia też zasady współczesnego leczenia operacyjnego, które poza stosowaniem aloplastyki uni- oraz bipolarnej obejmuje również całkowitą aloplastykę oraz zespolenie wewnętrzne odłamów. Ta część pracy jest szczególnie cenna, napisana w sposób dowodzący rzetelnej, pogłębionej wiedzy a dodatkowo tak zajmująco, że czyta się ją z przyjemnością i autentycznym zaciekawieniem. Rzadko w pracach na

stopień naukowy autorom udaje się w sposób tak interesujący opisać zagadnienia historyczne i merytoryczne wprowadzające w tematykę pracy.

W rozdziale poświęconym założeniom pracy Autor w sposób skrótowy uzasadnia wagę podjętego tematu, a w rozdziale cel pracy formułuje 3 szczegółowe pytania badawcze dotyczące zagadnień wyników leczenia, śmiertelności pooperacyjnej oraz wpływu oddziaływań badanych wieloczynnikowych zmiennych na prognozowanie wyników leczenia operacyjnego chorych ze złamaniami szyjki kości udowej.

Zasadniczy materiał badawczy pracy obejmuje analizę wybranych parametrów zgromadzonej dokumentacji medycznej 161 operowanych chorych spośród przeprowadzonych w latach 2009 – 2011 w Oddziale Ortopedyczno – Urazowym SP ZOZ w Sieradzu 201 częściowych aloplastyk stawu biodrowego u pacjentów ze złamaniami szyjki kości udowej. Spośród tej grupy 90 chorych przeżyło do czasu ostatniego badania kontrolnego które przeprowadzono w latach 2011 – 2013 w Poradniach Ortopedycznych Sieradza, Zduńskiej Woli oraz Wieruszowa. Każdy pacjent wziął udział w badaniu wyrażając świadomą i dobrowolną zgodę. Każdy badany chory oceniany był klinicznie z użyciem skali Merle d'Aubigne – Postel Score (PMA) i formularza Harris Hip Score (HHS), a także wizualno – analogowej skali bólu VAS (Visual Analogue Scale). Każde badanie kliniczne zawierało ocenę radiogramów bioder wykonanych w projekcji przednio – tylnej i osiowej biodra operowanego. Analizowano dokumentację lekarską wszystkich zoperowanych chorych, ustalając czas pomiędzy wystąpieniem złamania a operacją i ogólny stan zdrowia według kryteriów ustalonych przez Amerykańskie Towarzystwo Anestezjologiczne. Analizy statystycznej uzyskanych wyników badań dokonano z użyciem testów oceny normalności (Shapiro – Wilka) oraz porównawczych t-studenta, U Manna – Whitney'a, χ^2 Pearsona, χ^2 z poprawką Yatesa oraz testu Fishera. Za poziom istotności przyjęto prawdopodobieństwo popełnienia błędu pierwszego rodzaju mniejsze od 0,05. Dokonano wieloczynnikowej analizy wyników leczenia oceniając wielokierunkowe oddziaływania różnych zmiennych czynników takich jak

np. wiek, płeć, rodzaj użytej protezy itp. Analizy statystycznej dokonano z użyciem programu Statistica 10.0Pl.

Wyniki przedstawione są czytelnie przez Autora pracy w tabelach i wykresach. Analizując wyniki badań zauważono w analizie oddziaływań jednoczynnikowych istotne różnice wyniku leczenia korzystniejsze dla mężczyzn operowanych z użyciem endoprotezy bipolarnej, zaś wiek operowanych wpływał znacząco na pogorszenie końcowego wyniku leczenia. Po uwzględnieniu analizy wieloczynnikowej okazało się, że końcowy wynik leczenia zależy w sposób istotny statystycznie jedynie od wyjściowego, ogólnego stanu zdrowia operowanych i skorygowany był z nim przeciętnie mocno w sposób ujemny. Wykazano, że wyższa częstotliwość zgonów wśród chorych operowanych z użyciem endoprotez połowicznych Moore'a niż protez bipolarnych jest następstwem doboru do zabiegu, gdyż kwalifikowano do niego pacjentów istotnie starszych, w istotnie gorszym stanie zdrowia. Użycie protezy bipolarnej wiązało się również w sposób statystycznie istotny z niższym niż po użyciu protezy Moore'a natężeniem dolegliwości bólowych w okresie obserwacji po operacji.

Wartościową częścią pracy jest dyskusja oparta przede wszystkim o najnowsze, polskie i światowe piśmiennictwo. Autor dzieli dyskusję na części w sposób wynikający z układu pracy. Omawia aktualny stan wiedzy na opisywany temat i analizuje własne spostrzeżenia. Ta część pracy pozwala na szczegółowe zapoznanie się z aktualnym stanem wiedzy i dokonań w zakresie badań nad problemem leczenia operacyjnego złamań, bliższego końca kości udowej, szczególnie zaś złamań szyjki kości udowej, zwłaszcza u ludzi w podeszłym wieku. Pracę kończy 5 wniosków szczegółowych będących odpowiedzią na pytania badawcze postawione w celu pracy.

Z obowiązku recenzenta zwracam uwagę na błędy i niedociągnięcia w przedstawionej dysertacji. Nie mam do pracy zasadniczych uwag merytorycznych. Jak wspomniałem wcześniej wyrażam uznanie dla merytorycznej wiedzy Autora i sposobu jej przedstawienia. Opracowanie i przedstawienie wyników pracy zasługuje również na szczególne wyrazy uznania. Zastrzeżenia budzą jedynie nieliczne błędy redakcyjne i stylistyczne oraz tzw literówki, które są jednak w pracy nieliczne. Dyskusja jak wyżej wspomniałem szczegółowa, mogłaby zawierać więcej porównań do prac innych

Autorów. Piśmiennictwo zawiera 68 pozycji, w tym tylko 4 polskich Autorów. W moim przekonaniu powinno być ono szersze a cytowania polskich Autorów liczniejsze, co w konsekwencji wzbogaciłoby dyskusję nad uzyskanymi wynikami własnych badań.

Mimo przedstawionych nielicznych niedociągnięć opiniowana rozprawa doktorska lek. med **Marka Radziszewskiego** nt: „Analiza wyników leczenia złamań szyjki kości udowej metodą aloplastyki połowicznej Moore'a i bipolarnej w materiale Oddziału Ortopedyczno – Urazowego SP ZOZ w Sieradzu w latach 2009-2011” w pełni odpowiada wymogom stawianym pracy na stopień doktora nauk medycznych. Jest wartościową pozycją naukową, która po korektach zasługuje na publikację w formie monografii, zwłaszcza ze względu na syntetyczny i zrozumiały język pisanie pracy.

Mam zaszczyt przedstawić **Wysokiej Radzie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi** wniosek o przyjęcie pracy i dopuszczenie lek med **Marka Radziszewskiego** do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie wnioskuję o **wyróżnienie pracy**

Prof. dr hab. n. med. **Sławomir Snela**

Kierownik Kliniki Ortopedii i Traumatologii Narządu Ruchu Dzieci i Dorosłych
Klinicznego Szpitala Wojewódzkiego nr 2 w Rzeszowie